

OŽE
MIT

KAJ NAM JE POPISAL JAKEC

JOŽE ŠMIT

KAJ NAM JE POPISAL
JAKEC

MPQ-KNJIŽ-103

MLADINSKA KNJIGA 1953

ILUSTRIRALA CITA POTOKARJEVA

KAJ NAJ vam rečem k zgodbam, ki so tu popisane?
Te zgodbe niso moje, ampak sem jih samo čital. Meni so ugajale, pa sem si dejal:

Mogoče pa bodo zanimale tudi naše otroke.

Daleč tam v hribovski vasici morda živi drug Jakec, ki je podoben Jakcu iz popisanih zgodb.

Tineta bo zanimal Tine.

Tončka Tonček.

Mara pa bo mogoče rekla: »Prav nič ni bila prestroga Mara s svojim bratcem Jakcem.«

Res je, red mora biti. Mara, ki bo nekoč skrbna gospodinja in dobra mamica, ima prav.

In tako dalje.

Vsak pride na svoj račun, kajti naše življenje je pestro in lepo tudi tedaj, kadar nas doleti kaj žalostnega.

Se že izkopalimo iz nesreče, potem pa spet doživimo kaj veselega.

Takole, dragi otroci, sedaj pa le obrnimo list.

In ti, dragi Jakec, pripravi se, mi čitamo!

Prve hlače

KO SEM jaz prišel k naši hiši, je bilo pri njej že veliko otrok. Takrat še nisem vedel, da so bili to moji bratci in sestrice, tudi ata in mame še nisem poznal. Tudi ne vem, če sem bil takrat priden ali poreden. Pozneje mi je mama povedala, da sem pogosto jokal. Drl sem se, da se je razlegalo po vsej vasi. Zato me bratci in sestrice niso imeli prav nič radi. Kdo bi tudi maral tako cmeravega otroka. In še nekaj mi je pozneje povedala mama: da sem bil večkrat bolan in bolj slaboten. Kako tudi ne, ko pa nisem hotel nič jesti. S silo so me morali pitati kakor malega prašička.

Umril pa nisem. Tako poreden vendar nisem bil, da bi bil napravil mami takšno žalost. Tako zelo me je rada imela, čeprav me ni utegnila veliko pestovati. Ujčkala me je moja starejša sestra Mara, ki jo imam zato sedaj še rajši. Tudi tega se ne spominjam sam, ampak so mi drugi povedali.

Zelo dobro pa se spominjam, kako je bilo z menoj, ko sem bil star kake tri leta. V dolgi srajčki sem kobalil sem ter tja po sobi. Pravzaprav ne po sobi, kajti pri nas pravimo sobi hiša. Mali sobi pravimo pa hiška. Seveda, ker je manjša. To sem hitro razložil in tudi mucka sem kmalu spoznal. Bila sva velika prijatelja, samo včasih me je falot opraskal. Takrat ga je mama pošteno naklestila s šibo. Precej dolgo si je potem oblizoval pod posteljo hinavske tačice. Kajpak, tudi psička smo imeli. Bil je priklenjen pri hlevu in smel sem ga po-

božati, kadar me je sestra nesla k njemu in mi ga pokazala. Imeli smo tudi kravo, vola in telička, v svinjaku pa pujske. Mali pujski so mi bili všeč, veliki pa ne. Imeli so grde rilce in včasih so prav žalostno krulili. Takrat jim je mama nesla jesti. Imeli smo seveda tudi kokoši, toda meni so najbolj ugajali piščančki. Mama mi je večkrat dala katerega v roke in jaz sem jih hotel kar pojesti. Tako srčkani, mehki in topli so bili.

Seveda, ko sem vse to spoznal, sem moral imeti že več kot dve leti, čeprav sem še vedno nosil samo srajčko. Doli do drobnih peta mi je segala.

Potem se pa spomnim, da sem nekega dne dobil hlače. Pravzaprav je precej dolgo trajalo, preden sem jih dobil. Prej je moral priti k hiši krojač. Temu krojaču je bilo ime Čuš. Imel je dolge črne brke in bil je zelo grd. Jaz sem se ga hudo bal in mama me je morala držati ves čas za roke, ko mi je meril hlače. Hlače sem takrat že poznal, saj so jih nosili oče in tudi brat Tine. Na sebi pa jih še nisem imel in zdele so se mi zelo imenitne. Kajpak, bil sem fantek in ne punčka, da bi še naprej hodil v krilcu kakor moja mlajša sestra Lenčka in mali bratec Tonček, ki je bil še prav majhen. Zato sem tudi laže potrpel, ko me je grdi krojač dvignil na mizo in pričel meriti.

Če grem danes h krojaču, da mi napravi novo obleko, privleče mojster na dan mero, debelo knjigo in svinčnik, da si zapiše vse polno številčk. Stari Čuš pa ni imel niti mere niti knjige niti svinčnika. Bil je tako pameten, da je vse številke nosil v svoji glavi. Kakor bi pihnil, je bila mera mojih hlač gotova.

»Eden pedenj, dva pednja... He-he, sedaj pa bo!« je dejal, mi pomežiknil in rekel mami:

»Čez teden dni bodo hlače gotove!«

Zato, ker mi je umeril hlače, je mama urezala krojaču velik kos pšeničnega kruha, jaz pa sem potem težko čakal, kdaj bodo hlače narejene.

Čez teden dni je krojač Čuš prinesel hlače.

»Pomeri jih, dečko,« je dejal.

Mama in sestra Mara pa sta se smejala.

»Kako jih bo pomeril, ko jih pa ne zna obleči!« je rekla Mara.

»Znam, znam,« sem jo zavrnil. Sram me je bilo, da ne bi znal obleči hlač, ko sem bil vendar že dečko.

Poskusil sem zlesti vanje, mama in Mara pa zopet v smeh. Mara je rekla mami:

»Poglej ga, saj je vtaknil obe nogi v eno hlačnico!«

To je bilo res. Zdaj me je bilo resnično sram. Stari Čuš se je sicer prizanesljivo obračal stran, toda Mara! Kar jezen sem bil nanjo. Hotel sem popraviti svojo sramoto. Toda ko sem hotel eno nogo potegniti iz hlačnice, da bi jo vtaknil v drugo, je bilo po meni. Telebnil sem po tleh in žalostno gledal.

»Res ne gre,« je rekla mama. Zdaj se ni več smejala. Pobrala me je s tal in mi pomagala obleči hlače.

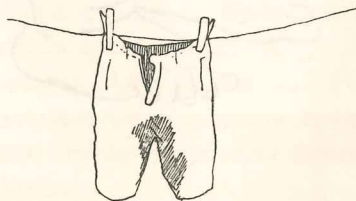
»Tako, zdaj si pa fant,« je dejala. »Še roki vtakni v žep, pa boš cel možak.«

Tudi Mara se ni več smejala.

»Saj se mu kar podajo hlače, temu našemu malemu,« je rekla mami.

Krojač Čuš je dobil zato, ker mi je naredil hlače, dva kovača in še en kos pšeničnega kruha. Saj si je to tudi zaslužil. Meni pa se ni nič več zdel grd.

Pa moje veselje! Sedaj sem bil že pravi dečko. Hodil sem z rokami v žepu po dvorišču in ošabno gledal bratca Tončka, ki je še vedno kobalil okrog v svojem kratkem krilcu.

Zlomljena noga

ČEPRAV SEM nosil hlače, sem vendar bil še zelo majhen. Vsako jutro me je morala sestra Mara oblačiti. Tudi česala mi je skuštrane lase, večkrat pa me je morala celo umiti.

»Ta otrok je vedno umazan, strašno se boji vode,« je tožila mami. Rekla je, da bi me bilo treba s krtačo oribati. Da, tako kakor malega pujska. To seveda ne bi bilo prijetno. Kadar je mama umivala pujske, so vedno žalostno cvilili. Nič kaj veselo ni bilo pomisliti, da bodo nemara tudi mene tako umivali. No, mama ni bila tako huda kakor sestra Mara in gotovo ji ne bi bila dovolila, da bi me s krtačo...

Toda ne le moj obraz in roke, ampak tudi hlače so bile dostikrat umazane.

»Uh, že spet ima vse blatne hlače!« je navadno vzkliknila Mara. Če bi bilo po njeni volji, bi jaz še vedno nosil krilce. Da, večkrat mi je tako rekla.

Sestra Mara je bila zelo stroga z menoj, rada pa me je le imela. Kadar me je lepo umila in oblekla, je vedno veselo vzkliknila:

»Pa je le fleten fantek, ta naš pohlačár!«

Velikokrat se je tudi igrala z menoj. Pravzaprav, vsi smo se igrali: Mara, Tine, jaz in Tonček. Najrajši seveda pred hišo, kjer je rasla tako lepo zelena in mehka trava. Postavljali smo kozolce, tekali in se igrali slepe miši.

Prav tista zelena, mehka trava pa je postala moja usoda. Da, to je bila res usoda, če danes pomislim na to, kaj se mi je pripetilo. Nekega dne, ko smo spet tekali po travi, sem se spotaknil in padel. To se mi je sicer že velikokrat pripetilo, tokrat pa je bilo drugače. Joj, kako me je zbolelo! Zajokal sem in sestra Mara me je zaskrbljeno dvignila s tal.

»Saj menda ni tako hudo!« me je skušala potolažiti. Meni pa je bilo zares hudo. Zdrknil sem ji iz rok in spet padel v travo. Posebno ena noga me je strašno bolela.

Vedno bolj sem jokal in tedaj je pritekla mama.

»Kaj se je zgodilo?« je hitro vprašala.

Sklonila se je k meni in me pričela otipavati. Pričela je pri rokah in glavi, nato se je lotila nog. Čim se je dotaknila leve noge, sem strašno zastokal:

»Ne, ne! Boli...«

Kmalu pa je zastokala tudi mama.

»Nogo si je zlomil,« je rekla obupano.

»Joj,« se je ustrašila Mara. »Mama, jaz nisem kriva. Tako lepo smo se igrali, pa...«

Mama ni bila nič huda na Maro. Ni imela časa, kajti preveč jo je skrbelo zame. Odnese me je v hišo in me položila v posteljo. Zmeraj bolj me je bolelo, noga pa je postajala vedno bolj debela. Otekala je.

Zvečer je prišel ata. Tudi on je videl, da je noga zlomljena. Rekel je, da bi bilo treba iti po zdravnika. Toda potem si je premislil.

»Ne, po zdravnika ne moremo iti. Še vedno mu nismo plačali starega dolga in sedaj ne bi hotel priti, ker nimamo denarja.«

To je bilo menda res, kajti mama mu ni nič prigovarjala, ampak je le žalostno gledala.

Ata je odšel nekam ven in se kmalu vrnil z dvema tankima deščicama.

»Ti pa pripravi obveze,« je rekel mami.

Obveze? Naša dobra mama je odpirala omare in predale, brskala med perilom in cunjami ter majala z glavo. Končno pa se je le domislila. Potegnila je od nekod mojo staro raztrgano srajčko in jo s škarjami razrezala na dolge ozke pasove.

Ko so bile obveze pripravljene, je ata poklical še Tineta.

»Vsi morate pomagati, da mu nategnemo nogo,« je rekel.

Kako me je bolelo! Strašno sem jokal in se branil. Toda ni nič pomagalo. Čez pol ure je bila noga trdno povezana, jaz pa tako utrujen, da sem zaspal.

Ko sem se prebudil, sem slišal, da se vsi v hiši pogovarjajo o meni. Ata je dejal, da se nič ne čudi nesreči. V travi je bil skrit kamen in ob tem kamnu se je zlomila moja noga, ko sem padel.

Tisti nesrečni kamen je še dolgo ostal v naši hiši. Prinesel ga je mali Tonček. To mi je ostalo še posebno dobro v spominu. Nekega dne, ko me že ni več tako bolelo in sem bil sam v hiši, jo je prikobalil k meni Tonček s tistim kamnom v svojih drobnih ročicah.

»Kaj pa imaš, Tonček?« sem ga vprašal.

»Kamen, tisti gladi kamen, ki tebe buba. Jaz kamen ap, ap...«

»Ap, ap« je pomenilo, da bo moj bratec kamen nabil, ker je kriv moje nesreče.

Kako rad sem imel zato svojega bratca! Toda moja ljubezen so si v tistih časih prislužili tudi vsi drugi pri hiši. Posebno mama, ki si je sedaj dajala več opraviti z mano in me je morala neprestano previjati, mi dajati jesti in me tolažiti. Pa tudi ata, ki je sem ter tja prišel k meni in me pobožal, pa Mara in Tine, ki sta včasih posedela pri meni.

Dva ali tri mesece se je celila moja noga. Ko pa sem ozdravel, je bila mama žalostna. Če kdo ozdravi od hude bolezni, ni to seveda nič žalostnega. Z menoj pa je bilo nekaj čisto drugega. Zlomljena noga je bila sedaj sicer cela, toda bila je nekoliko krajša in težka, kakor da ni moja. Šepal

sem, skoraj tako kakor berač Falentaš, ki je kdaj prišel k hiši.

»Joj, šepavca bom imela!« je mama potožila atu.

Ata je žalostno gledal, rekel pa ni nič. Tudi drugi niso nič govorili, le Tine se je oglasil:

»Ne, ne bo kakor Falentaš. Jaz nočem!«

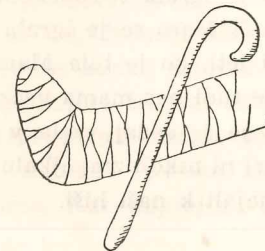
Naš Tine je bil prav poseben tič. Hodil je že v šolo in prinašal je domov mnogo lepih knjig. Tudi mene je že naučil, kako se pišeta i in u. Večkrat pa je prinesel tudi kaj drugega. Enkrat kako lepo škatlo, drugič droben nožiček. Z nožičkom je tudi meni napravil vsako pomlad iz vrbove veje prav imenitno piščalko, čeprav še nisem znal piskati nanjo. Navadno sem jo vso oslinil, nato pa kje pozabil.

Zdaj je Tine iztuhtal nekaj posebnega. Prinesel je od nekod palico in mi rekel:

»Jakec, sedaj bova pa hodila!«

Hoditi sem bil res že skoraj pozabil. Čeprav sem ozdravel, sem napravil šele nekaj korakov po hiši. Pa me je še zelo zanašalo. No, Tinetova palica mi je sedaj veliko pomagala. Ko sem se opiral nanjo, mi ni bilo nič pretežko hoditi. Čez teden ali dva sem že tekal po hiši, tretji teden pa že zunaj po tisti presneti travi.

Čudno, krajša noga se je začela nevidno daljšati. Tinetove palice že skoraj nisem več rabil, pozneje pa sem jo sploh nekje pozabil. Sam nisem opazil, kdaj se moja zlomljena noga ni več razlikovala od zdrave. Postal sem spet razposajeni dečko, ki je že odraščal prvim hlačam in ga je drugo jesen že čakala prva pot v šolo.

Igrače

NIKOLI NISEM imel takšnih igrač, kakor jih imajo gosposki otroci, kajti moj ata je bil kmet, mama pa kmetica. Seveda, otroci tam doli v trgu, kamor sem hodil z mamo ali s sestro Maro v trgovino, so pač lahko imeli avtomobilčke, žoge, punčke in druge lepe stvari, ker so imele njihove mame veliko denarja. Moja sestra Lenčka je imela punčko iz navadnih cunj, mi, kar nas je bilo dečkov pri hiši, pa smo si sami delali druge igrače: iz kolesc od sukanca vozičke, iz blata in ilovice pa vole, konje in krave. Iz bezgovih vej, ki smo jim izdoblili stržen, smo delali pokalice, iz gume, ki smo jo našli na cesti in rogovilastih vej, pa frače. Ob potoku doli pred hišo je bilo veliko mlinčkov, ki smo jih mi naredili. Ti mlinčki seveda niso mleli žita, saj so bili komaj podobni pravim mlinom, toda mleli so našo lepo mladost. Težko bi bilo naštet, s čim vse smo se kratkočasili.

Kajpak, tudi Mara je imela igrače, toda te igrače so bile žive punčke in fantki. Prav takrat je imela sestrico Lenčko. Ko še nje ni bilo, se je igrala s Tončkom, še prej z mano, še prej pa s Tinetom. Z Maro se je igrala mama, toda to je bilo še pred mnogimi leti, ko je bila Mara še čisto majhna. Ko smo bili majhni, je tudi nas mama večkrat ujčkala, kadar je imela čas. Lenčko je še sedaj vzela v roke. No, to sem hotel povedati, da Mari ni nikoli zmanjkalo punčk in fantkov, saj so tako hitro prihajali k naši hiši.

O svojih igračah pa naj povem še to, da sem si sam napravil klopotec, še preden sem hodil v šolo. Če še ne poznate klopotca, je najbolje, da pridete kdaj na Štajersko in si ga od blizu pogledate.

Klopotec se mi je imenitno posrečil. Privezal sem ga na drenovo drevo pred hišo in kadar je zapihal veter, je prav živahno zapel.

Tudi mama je bila klopotca vesela.

»Bo pa vrane odganjal, da ne bodo piščančkov kradle,« je rekla, ko je oče menil, da sodi klopotec samo v vinograd.

Nekega dne pa je Tine prinesel iz šole še drugo igračko.

»Jakec, danes bova pa streljala,« mi je šepnil v kotu. Pozneje mi je zunaj za hišo pokazal veliko pločevinasto škatlo. Bila je podobna tistim, v katerih je trgovec Kralj doli v trgu hranil bonbone. Dobro se je zapirala in bila je lepo rdeče poslikana. Kar žal mi je bilo zanjo, ko ji je pričel Tine vrtati na dno luknjico.

»Boš že videl, zakaj je luknjica potrebna,« mi je pojasnil.

Poleg škatle je Tine prinesel tudi majhen papirnat zavitek, v katerem je bil karbid. Takrat še nisem vedel, kaj je karbid, čeprav smo imeli doma karbidno svetilko. Odkar smo nekega dne dobili petrolejko, te svetilke nismo več uporabljali in tudi karbida nismo več kupovali.

No, Tinetova igrača mi je pokazala, da je karbid kaj priprava, a tudi zelo nevarna reč.

Takoj po kosilu me je Tine, ki je postajal vedno bolj skrivnosten, potegnil za seboj. Roko v roki sva krenila proti vratom.

»Kam pa?« je vprašala mama.

»V gozd. Zdi se mi, da sem videl mlade vrane,« se je zlagal Tine. Jaz sem se komaj zavedel maminega vprašanja, Tine, ta falot, pa je najbrž že prej iztuhtal svoj izgovor.

Vran pri naši hiši nismo marali. Kradle so nam na njivi koruzo, pa tudi piščančke. Posebno kadar so imele mlade, so bile zelo požrešne. Kar naprej so stikale okrog njiv in

dvorišča. Oče je bil posebno zadovoljen, kadar se mu je posrečilo odkriti vranje gnezdo in ga vreči z drevesa. Tudi Tine, ki je pričel v vsem posnemati očeta, je odkril že nekaj gnezd. Nekoč je prinesel domov kar troje mladičev, ki smo jih dali mački. Da, Tine je bil junak. Zato ga mama ni hotela zadrževati.

»Le pojdiva, samo da mi s smreke ne buškneta,« je rekla, toda midva je že nisva več slišala.

Res sva odšla v gozd, toda ne zaradi vran. Dolgo sva hitela med visokimi jelkami graščinskega gozda. Ustavila sva se šele takrat, ko se je Tinetu zdelo, da sva dovolj daleč od doma.

»Sedaj pa le poglej, Jakec,« je rekel, sedel na smrekov parobek in pričel prazniti svoje žepe. Najprej je privlekel škatlo, nato karbid, nato vžigalice. Potem je odprl škatlo, spustil vanjo kepico karbida, pljunil nanjo, pa spet zaprl pokrovko. Videl sem tudi, da je ves čas s prstom zatiskal luknjico na dnu škatle.

»To je zato,« je rekel, »da ne uhaža plin.«

Nisem vedel, kaj je to plin, toda sram me je bilo, da bi Tineta vprašal. Tudi me to ni preveč zanimalo. Strašno težko sem že čakal, kdaj in kako bo počilo.

»Jakec, vzemi vžigalice in prižgi. Tule k luknjici pritakni!« mi je rekel Tine.

Resk, je zaprasketala vžigalica, Tine pa je hitro odmaknil prst od luknjice. Pritaknil sem vžigalico, vtem pa je tudi že počilo. Menda sem se hudo ustrašil, kajti v hipu, ko je počilo, sem se sesedel na parobek in z odprtimi usti strmел v Tineta. Ta pa se je široko nasmejal.

»Oj ti strašljivec, ti!« mi je oponesel.

Šele potem sem videl, da je pri poku nekam prav daleč odneslo pokrovko najine čudovite škatle, ki jo je Tine še vedno junaško držal v rokah.

»Vidiš, to pa dela plin,« mi je pojasnil Tine.

Moral sem si priznati, da je kljub mojemu strahu vendarle čudovito počilo. Skupaj sva poiskala pokrovko, potem pa počila še drugič, tretjič, četrtič. Sam ne vem več, kolikokrat. In čudno, pri vsakem poku me je bilo manj strah. Postal sem toliko pogumen, da sem hotel sam držati škatlo. Sedaj je Tine prižigal vžigalice. Strašno imenitno je bilo vse to.

Toda najino veselje se je zelo nenavadno končalo. Ko sva menda že dvajsetič nabasala najino škatlo, naenkrat ni hotela več počiti.

Potresel sem škatlo, toda ojej! Iz luknjice je zasikalo in v moj obraz se je pognal črnkast plamen. Spustil sem škatlo in zakričal od strahu in bolečine. Oči skoraj nisem mogel več odpreti.

Kaj se je zgodilo? Postalo me je strah, Tineta pa še bolj. Zdaj bo on kriv moje nesreče! Skakal je okrog mene, vzdihoval in ni vedel, kaj početi. Nazadnje pa se je le domislil. Peljal me je za roko do bližnje gozdne grape in mi pričel z vodo izpirati obraz.

Polagoma sem začel z muko odpirati oči. Dolgo sem jih odpiral, nazadnje pa je le šlo. Vse sem spet razložil, Tineta, smreke in tudi nesrečno škatlo, ki je ležala pred najinimi nogami.

»Oči so dobre, toda obraz je zabuhel. Kako čuden si,« se je nasmehnil Tine, pa mu ni šlo preveč na smeh.

»Te hudo boli?« me je hitro vprašal.

»Boli, toda ne prehudo,« sem iztisnil med solzami. Res me je bolelo, toda še bolj me je pekla misel, kaj bo rekla mama. Ni bilo prav, da sva se s Tinetom lotila tako nevarne reči. »Prav vama je,« bo dejala, Tineta pa bo prav gotovo tudi nabila. »Smrkavec lažnivi, kaj pa si pravil, da gresta nad vrane,« bo rekla in še škatlo mu bo vzela.

Tako kot jaz je najbrž razmišljal tudi Tine. Toda bil je večji od mene in dosti bolj prebrisan.

»Ne,« je zaključil, »mama tega ne sme zvedeti. Nihče ne sme zvedeti!«

»Pa če bo sama videla...« sem mu oporekal.

Tine pa je bil mojster v takih rečeh.

»Rekla bova, da si padel. Saj si pri padcu tudi lahko pobiješ obraz. Nihče ne bo vedel, da si zabuhel od pokanja.«

Tine je imel prav. Bolelo me je sicer, da bova mamó spet nalagala, pa saj ni bilo mogoče drugače! Prva laž je neogibno zahtevala še drugo. Če bi mama zvedela, da se mi je pripetilo to pri pokanju, bi takoj spoznala, da sva se ji tudi tisto zastran vran zlagala. Da, nič ne smeva povedati, sem sklenil. Napravil pa sem tudi trden sklep, da poslej ne bova več pokala. Vsaj jaz ne, kajti ne bom več lagal mami in rinil v nevarnost.

Ko sva se zvečer vrnila domov, je bila mama precej nemirna.

»Drugič ne bosta smela več v gozd. Danes so bili tam spet lovci in kaj lahko bi zadeli vaju namesto kakega zajčka,« je rekla.

In čudno, niti o vranah ni nič vprašala. Bila je nekam utrujena, kakor da bi bila zaskrbljena ali bolna. Morda sta se spet kaj z očetom prepirala, mi je prišlo na misel.

Toda na vse to sem mislil šele pozneje. Takrat, ob vrnitvi pa sva s Tinetom trmoglavo molčala. Vesela sva bila, da mama mojega zabuhlega obraza niti opazila ni. Dobila sva večerjo, ki sva jo s tekom zmetala vase in se prihuljeno odplazila spat.

Mara, Tonček in Lenčka so že prijetno dremuckali. Tudi Tineta je kmalu vzelo spanje. Meni pa, kako dobro se še spominjam, ni bilo moči zaspati. Gledal sem mamó, ki je s sklonjeno glavo sedela za mizo in pričakovala očeta. Žalostna je bila, da že dolgo ne tako. In takrat se je otajalo tudi moje zakrknjeno srcece.

»Trikrat si nalagal mamó,« mi je reklo.

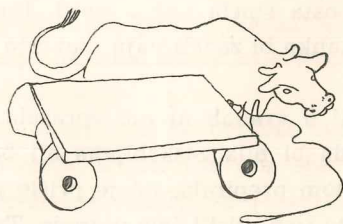
»Ne, Tine jo je, saj jaz nisem nič govoril,« sem se branil.

»Seveda, mutast si bil, ko bi bil moral resnico govoriti!« mi je oponeslo. »Fuj, lažnivec ti mali...«

Zdaj se nisem mogel več braniti. Prišlo mi je na misel, da bi stopil k mami in ji povedal vse po pravici. Toda, ko sem jo videl, kako je žalostna, se mi je zdelo, da bi bila potem še bolj nesrečna.

Prvikrat v življenju je bilo moje srce v hudi zagati. In prvikrat se mi je zazdelo, da nisem več majhen deček, ampak velik, hudoben mož.

Tisto noč dolgo nisem zaspal. Tine, ta kujon, pa je brezskrbno dremal poleg mene.

Šola

NAŠA ŠOLA se je imenovala »Osnovna šola v Donački gori«. Toda po moje bi se morala imenovati »Osnovna šola pod Donačko goro«, saj je v resnici stala pod goro in ne v njej. Otroci smo se večkrat o tem sprli med seboj. Z učitelji in učiteljicami pa se seveda nismo upali prerehati.

Donačka gora je bila pri nas v velikih časteh. Ponosni smo bili nanjo, ker je poleg Boča najvišja gora na zelenem Štajerju in je zaradi treh vrhov podobna samemu Triglavu. Da, »naš štajerski Triglav« smo jo pogosto imenovali.

Po Donački gori se je torej imenovala naša šola, pri nas doma in tudi pri sosedovih pa smo ji navadno rekli kar »gabrška šola«. To pa zato, ker stoji v kraju, ki ga naši domači ljudje imenujejo Gaberje, čeprav tega imena ni na nobenem zemljevidu.

Šola sama stoji na lepem kraju in je še danes videti skoraj nova. Takrat, ko sem jaz hodil vanjo, pa je bila še bolj imenitna. Imela je še sveže rdečo streho, kakršne so imeli takrat samo v bližnjem trgu ali pa pri tistih hišah, ki so pogorele in so jih pravkar na novo zgradili. Drugače pa so bile pri nas vse strehe slamnate. Dokler so bile nove, so se svetile v soncu kakor zlate, toda kmalu so počrnele in obrasel jih je črno zelenkast mah.

Pa kaj vam vse to pripovedujem! Hotel sem vam povedati to, da je bila šola zame silno mikavna reč. Nič kaj prav

mi ni bilo, da me domači že prej niso pustili v šolske klopi. Dečki in deklice mojih let so prinašale iz šole imenitne slikanice, zvezke in svinčnike, jaz pa sem si moral vse to izposojati pri Tinetu, če sem hotel tudi sam poizkušati, kako se pišejo tiste skrivnostne čire čare, ki so imele tako čudna imena.

Nekaj črk sem se bil naučil, še preden sem prišel v šolo in to mi je pozneje dosti prav hodilo. Morda je bilo tudi to vzrok, da so me gospodične — tako smo takrat imenovali naše učiteljice, prav rade imele. Če kdo ni česa znal, sem bil vprašan jaz in vedno sem znal vse lepo odgovoriti.

Tudi jaz sem imel gospodične zelo rad. Lepe in mlade so bile in dosti lepše oblečene kakor naša Mara, čeprav sem bil nanjo ponosen. Gospodične so znale nam mladim paglavcem in deklicam pripovedovati tisoče stvari, ki jih poprej nismo vedeli. Res je, da smo se z muko naučili abecede in da smo dolgo kracali po papirju kakor kure po gnojišču, da smo čitali zlogoma, kakor bi se nam kolcalo in bi vmes kihali, drugo ali tretje leto pa je že vse šlo precej gladko. Poleg tega smo se učili še drugih lepih stvari. Spoznavali smo rože, ptice in druge živali. Kar neverjetno se nam je zdelo na primer, da žive na svetu poleg krave, vola, konja, zajca in lisice še volk, medved, ris, slon, krokodil in druge zverine.

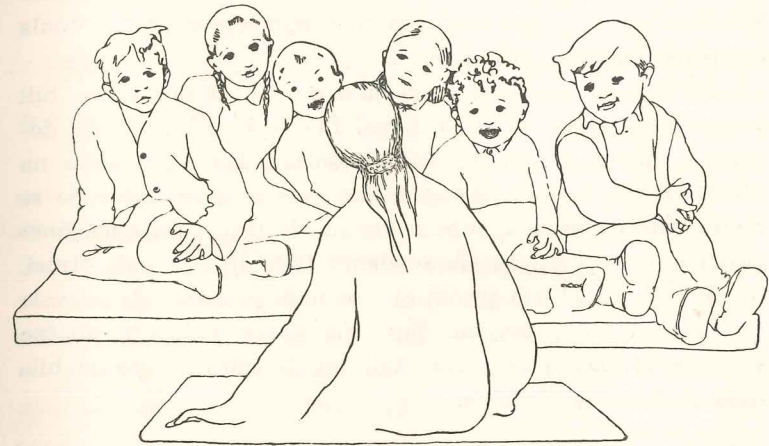
Med gospodičnami, ki so nas učile, sem imel najrajši tisto, ki je prišla k nam iz Ljubljane. Bila je posebno mlada, komaj nekaj večja kot moja sestra Mara, ki je hodila v zadnji razred šole, toda morala je biti silno pridna in pametna, ker je tako zgodaj postala učiteljica.

V začetku sva si bila z gospodično večkrat v laseh. Kadar je govorila, je vedno naglašala besede po ljubljansko, mi pa smo bili trdi Štajerci, zelo ponosni na svojo govorico in nam ljubljansčina naše gospodične ni bila nič kaj všeč.

Zmeraj je imela na primer navado reči:

»Otroci, danes bomo pa pisali šolsko nalogo...«

Jaz pa sem jo vedno popravil:

»Pisali, gospodična...«

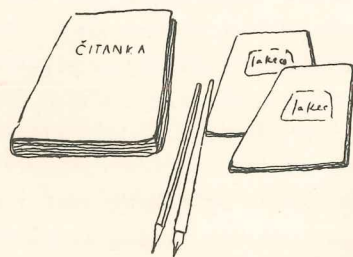
Gospodična je bila v začetku huda name, potem pa se je vedno smejala.

»Ti Štajerc, ti!« me je med smehom pokregala in mi požugala s prstom.

Kadar je bil pozimi velik sneg, veliko otrok ni prišlo v šolo. Mnogi med nami niso imeli kaj obuti in obleči. Včasih pa so bili tako visoki zameti, da nas starši niso upali pustiti zdoma. Toda prav ob takih dneh je bilo v šoli najprijetneje. Ni bilo rednega pouka, pač pa je gospodična nas, svoje maloštevilne šolarje, zbrala okrog peči in nam vse dopoldne čitala ali pripovedovala pravljice.

Kako lepo je bilo! Za vse na svetu bi me domači ne bili pregovorili, da bi bil ostal doma. Res je bila topla naša domača peč, celo boljša je bila od šolske, ker smo lahko na njej tudi ležali, toda okrog šolske peči in gospodične so se pletle tiste čudovite zgodbe o kralju Matjažu, Jari kači, Sneguljčici in Pepelki, ki jih še danes tako ljubijo naši otroci.

Po teh čudovitih pravljicah se nam je tudi šola zazdela prava pravcata pravljica. Bili smo kakor palčki z ubežno Sneguljčico. Da, palčki smo bili mi, Sneguljčica pa je bila naša prijazna gospodična.

Drevesce

MNOGIH STVARI iz moje mladosti se spominjam že zelo medlo, tale dogodek pa je še vedno živ v mojem spominu.

Huda leta so bila. Ni bilo sicer tako hudo, da bi se dobilo pet krav za en groš, kot pravijo nekateri, toda dosti hudo za našega očeta in mamó, ki sta nas morala takrat rediti. Denarja ni bilo pri hiši, kruha ni bilo, ker je bila najprej suša, za njo pa še toča. Jedli smo prosen in ječmenov kruh, dokler je bilo kaj zrnja v skrinji. Kaj pa potem?

Potem pa je zapela sekira. Naš lepi gozd je iz dneva v dan propadal, ker je oče sekal iz njega najlepše smreke, bukve in gabre. Hudo nam je bilo za lepa drevesa, pa kaj smo mogli. Končno pa je le bilo lepo, ko je oče dobil zanje denar, napregel voz in odšel v trg po moko. Potem smo spet imeli kruha, kak dinar pa je ostal tudi za nove hlače ali srajco, za popravilo čevljev in kaj drugega.

Toda oropani gozd? V srcih nas je zbolelo, ko smo se ozirali vanj. Tudi očeta je skrbelo, ko se je vedno bolj svetlikalo med drevesi. Hodil je preštovat preostala drevesa, postajal med njimi in mračno gledal.

Nekega dne pa se je vrnil kar dobre volje.

»Sadili bomo,« je rekel in šel pripravljat motike in lopate.

To je pomenilo, da pojdemo vsi. Otroci nismo bili več tako majhni, da ne bi mogli pomagati. Seveda, Lenčka še ni bila za nobeno rabo, a Tonček je bil že pravi korenjak.

Prvi dan smo se odpravili na goličavo, kjer smo kopali jamice za nova drevesca. To delo meni ni šlo preveč od rok, toda Mara in Tine, ki sta že prejšnje leto šla skupaj s šolskim upraviteljem pogozdovat v državne gozdove, sta prav spretno kopala jamice. Vendar pa se je delo tudi meni kmalu obračalo na boljše. Misel, da gre za naš novi gozd, me je vsega prevzela in mi dajala veselje do dela.

Otroci smo tekmovali med seboj, kdo bo hitreje izkopal novo jamico. Pred vsemi pa se je seveda postavljajl oče, ki je bil ne le spreten, ampak tudi močan. Da, zelo močan. Nekoč, ko sem bil slučajno z njim v gostilni, sem videl, kolikera je njegova moč. Nek pobalin je pričel zmerjati soseda, poštenega in resnega moža, ki mu ni storil nič žalega. Sosed ga je začel pregovarjati z lepim, toda mojemu očetu se to ni zdelo prav.

»Jure, primaži mu eno, smrkavcu, če ne, mu jo bom jaz,« je rekel.

Fant se je tedaj spravil nad očeta in začel še njega zmerjati. Toda ne dolgo. Nenadoma je oče stegnil svojo težko roko čez mizo, zgrabil fanta za lase, ga dvignil visoko v zrak in ga nesel iz gostilne na dvorišče. Tam ga je spustil na tla, se obrnil in mirno spet prišel v gostilno.

Tega dogodka sem se nenadoma spomnil, ko sem gledal očeta. Silno ponosen sem bil nanj.

Do večera so bile narejene jamice po vsej goličavi. Otroci smo sladko spali, ker smo bili utrujeni, uspavala pa nas je tudi zavest, da smo pričeli s pomembnim delom.

Drugo jutro je oče oznanil, da gremo po drevesca.

Drevesca je bilo treba izkopati tam, kjer jih je bilo preveč. V našem gozdu jih ni bilo veliko, toda v bližini se je

širil neizčrpní graščinski gozd. Res nismo imeli dovoljenja, da bi smeli na graščinskem ruvati drevesca, toda oče si zaradi tega ni delal slabe vesti.

»Tam imajo tako vsega preveč,« je rekel.

Tudi mi smo mislili tako. V naših mladih srcih je že od nekdaj govorila povest o neizčrpnih graščinskih bogastvih. Ta bogastva so uživali ljudje, ki niti vedeli niso, koliko zemlje in denarja imajo. Zato jemati na graščinskem ni bilo greh, zdelo se nam je celo dobro delo, če vzamemo nekaj tam, kjer je vsega preveč.

Tudi pri drevescih smo imeli srečo. Do poldneva smo jih izkopali nekaj sto, popoldne pa smo jih nameravali še nekaj. Toda popoldne nismo imeli sreče. V graščinskih gozdovih se je pojavil logar in utegnil bi nas videti. Če bi nas zasačil, bi moral oče plačati kazen ali pa bi ga zaprli. To pa se ni smelo zgoditi.

Zato smo popoldne izkopavali in ruvali drevesca doma.

Ko smo odhajali v domači gozd, smo bili nekaj časa slabe volje. Bili bi pač rajši ruvali drevesca na graščinskem. Toda čim bliže gozda smo prihajali, tem bolj razposajeni smo postajali. Mimogrede smo se pričeli loviti in igrati. Samo oče je resno korakal za nami.

Nenadoma sem se domislil, da bi se poskusili, kdo bo hitreje v gozdu in kdo bo prvi izkopal drevesce. Takrat smo bili od gozda samo še kakih dve sto metrov, vendar je bila razdalja za tek še zadosti velika. Predlagal sem to bratoma in Mari, ki sta z veseljem privolila. Oče ni rekel nič. Najbrž je bil kar zadovoljen z našo vnemo.

Na dva, tri smo pričeli teči. Že sta bila Mara in Tine daleč pred menoj, že je meni pohajala sapa, toda hotel sem za vsako ceno biti prvi. Napel sem zadnje moči, nekaj pa so mi pomagale tudi moje drobne, gibčne noge, da sem ju kmalu došel in nekoliko prehitel. Tedaj pa sta tudi onadva spoznala, da bi ju utegnil ugnati. Spet sta me pričela dohajati. Toda

ne. Manjkalo je le še nekaj metrov. Mara in Tine niso več videl, Tonček pa je bil itak daleč za nami. Pognal sem se in že planil na prvo drevesce. Mara in Tine še nista bila pri meni, ko sem ga izpulil in dvignil visoko nad glavo.

«Hura, zmaga je moja!» sem zaklical poln zmagoslavnega ponosa.

Mara in Tine sta obstala. Sedaj sta bila tako premagana, čemu bi še naprej tekla. Oče in Tonček sta med tem tudi prihajala bliže. Nobeden ni nič govoril. Stal sem tam s svojim drevescem in jih čakal.

Tedaj so se mi vsi štirje približali. Čudno, nič mi ni bilo do tega, da bi se še enkrat vpričo vseh pohvalil s svojo zmago. Mara in Tine sta bila nekoliko osramočena, Tonček, ki je bil zadnji, pa še bolj. Molčali smo in ta tišina ni bila nič kaj prijetna.

»Ni bilo prav, da si izruval to drevesce,« je nenadoma rekel oče in mi ga vzel iz rok. »Vidiš, tu naokoli ni nobenega drugega drevesca, zato bi to lahko ostalo.«

Osramočeno sem ga pogledal. Moja zmaga je nenadoma splahnela v nič. Žal mi je bilo drevesca, pa tudi sebe sem hotel opravičiti, zato sem rekel:

»Pa saj ga lahko spet posadimo...«

»Ne, tega ne več. Ko si ga s silo izruval, si mu potrgal korenine. Škoda!« je vzdihnil.

Te besede so bile zame obsodba. Skozi povešene oči sem žalostno pogledoval poškodovano drevesce. Tako lepo je bilo. Kako mogočno drevo bi morda iz njega zraslo. In jaz sem ga uničil.

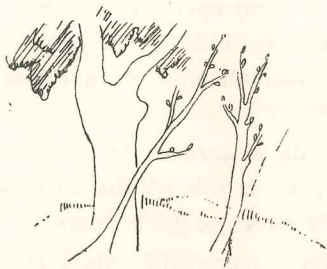
Ko sem pomislil na to, mi je postalo tako hudo, da so me polile solze. In sram me je bilo. Kajti jaz sem si izmislil to neumno tekmo in jaz sem uničil to lepo drevesce.

»Zdaj ni treba jokati,« je tedaj mehkeje rekel oče. Bil je pač prepričan, da drevesca nisem poškodoval nalašč,

kakor mu ga je že bilo žal. Mene pa je bolela ta njegova dobrota. Rajši bi bil, da bi me bil nabil, kakor da me je tolažil. Kajti nekje globoko v srcu sem se čutil vendarle krivega, krivega pred lepim drevescem, ki ne bo več raslo.

Spominjam se še, da smo izkopali dovolj drevesc in jih naslednjega dne posadili. Toda moje veselje je bilo za dolgo pokvarjeno.

Dinar

HODIL SEM že drugo leto v šolo. Moram reči, da sem se pridno učil in učiteljica je bila z menoj zadovoljna kot z nobenim drugim. Imela me je za enega tistih pridnih dečkov, s katerimi nimajo ne starši ne učitelji nobenih težav. Priznam, da sem si za to tudi prizadeval. Pri pouku sem bil pazljiv, v šolskih odmorih pa se nisem nikoli pretepal in lasal s součenci. Rajši sem prebiral kako knjigo in takrat me ni moglo prav nič odvrniti od branja. Samo učiteljici se je to posrečilo, ko se je kdaj pa kdaj pritihotapila k meni.

»Kaj pa delaš, Jakec?« je bilo njeno običajno vprašanje, jaz pa sem ji vedno nekoliko zmedeno pojasnil, da čitam.

Kadar je tako prišla k meni, pa sem tudi že vedel, da mi je kaj prinesla. Dvoje ali troje štrukeljčkov, ki jih je sama spekla in so se mi zdeli boljši od štrukljev, ki jih je pekla naša mama, ali lepo pisano jabolko, ali pa kaj drugega. Tudi jabolka smo imeli doma, toda njena so bila slajša od domačih, čeprav tega nikomur na svetu ne bi bil hotel priznati. Drugi dečki in deklice so mi bili malce nevoščljivi, veljal sem za gospodičninega ljubljenca, meni pa je bilo zelo neprijetno.

Gospodična ni nikoli skrivala svojih darov. Vsem je pokazala, kaj mi je prinesla in vsakokrat je rekla:

»Če se boste tudi drugi tako pridno učili kot Jakec, pa bom še vam kaj dala!«

Seveda sem bil deležen tudi drugih dobrot. Če je kdo dobil zvezek, sem ga dobil jaz, in če je kdo dobil svinčnik, sem ga zopet dobil jaz. To me je samega zase delalo ponosnega, pred drugimi pa mi je bilo nerodno. Biti ljubljenec koga drugega razen mame, se mi je zdelo naravnost sramotno. Niti z deklicami v našem razredu se nisem dobro počutil. Bila bi zame na primer najhujša kazen, če bi me učiteljica poslala sedet h kaki deklici, kar se je večkrat zgodilo, če sta bila kak deček ali deklica hkrati poredna. Že tega me je bilo sram, če me je gospodična poslala kam skupaj s kako součenko, četudi je to bila vedno najbolj pridna deklica v razredu. Takrat sem vedno hodil nekaj korakov pred njo ali za njo, samo iz razreda in nazaj v razred sva hodila vštric.

Spomnim se celo, da nisem hotel nositi srajce, ki je bila narejena po novi modi in se je vsa odpenjala kakor ženska bluza. Bil sem fant, preponosen, da bi nosil na sebi kaj ženskega.

Rekel sem že, da so me imeli za dobrega, pridnega dečka in da sem bil v obilni meri deležen gospodičnih darov. Nekega dne sem spet dobil popolnoma nov svinčnik. Bil sem ga vesel kakor zmeraj, kadar sem kaj dobil. Toda še tisto popoldne me je ta nedolžni svinčnik spravil v hudo skušnjava, ki ji je sledil še hujši greh. Če bi se hotel danes spomniti, kako je do tega prišlo, bi najbrž ne mogel nič poštenega spraviti iz sebe, takrat pa je prišlo kakor strela iz nenadnega oblaka.

To, kar sem vam v začetku pripovedoval o sebi, je vse-kakor premalo, da bi lahko dobili mojo resnično podobo v tistem času. Pohvalil sem se, da sem bil v šoli priden in to je bilo tudi res. Moja učiteljica, ki zdaj poučuje otroke v drugem kraju, bi vam to prav lahko potrdila. Izven šole pa sem bil velikokrat čisto podoben drugim dečkom. Ni res, da bi bil hinavčil in se delal v šoli drugačnega, kakor sem bil v resnici, kajti šola me je živo zanimala. Tudi sem med

